

Yayın Geliş Tarihi: 02.03.2021

Yayına Kabul Tarihi: 30.08.2021

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (Chicago 17. Sürüm):
Gazi, Mehmet Ali, Mehmet Ozan Gülada. "Ermenistan'da Lenin'in Kült Liderlik Propagandası ve Müzik: "Lenin'e Bağlılık" Şarkısının Göstergibilimsel Analizi." *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 69 (2021): 141-161.

Araştırma Makalesi

ERMENİSTAN'DA LENİN'İN KÜLT LİDERLİK PROPAGANDASI VE MÜZİK: "LENİN'E BAĞLILIK" ŞARKISININ GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

(LENIN'S CULT LEADERSHIP PROPAGANDA AND MUSIC IN ARMENIA:
A SEMIOTIC ANALYSIS OF THE SONG OF "DEDICATION TO LENIN")

Mehmet Ali GAZİ*
Mehmet Ozan GÜLADA**

Öz: 20. yüzyılda şarkılar, kült liderlik propagandasında etkin bir şekilde kullanılmıştır. Sovyetler Birliği'ne bağlı sosyalist cumhuriyetlerde de Vladimir Lenin'in kült liderlik propagandasına yönelik şarkılar hazırlanmıştır. Bu şarkılardan biri de Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde (ESSC) sözleri Lyudvig Duryan'a, bestesi ise Aleksandr Harutyunyan'a ait "Lenin'e Bağlılık" (Չոն Լենինին) adlı şarkı olmuştur. Çalışmada Lenin'e Bağlılık şarkısının sözleri üzerinden Lenin'in kült liderlik propagandasının ne şekilde inşa edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çalışmada şarkının sözleri dilbilimci Roman Jakobson'un göstergibilim anlayışı ışığında analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında şarkının sözleri üzerinden Ermeni halkına Lenin'in kurtarıcı olarak sunulduğu ortaya çıkarılmıştır. Diğer yandan şarkıda Ermeni halkının Lenin'in düşüncelerini benimsediğine yönelik mesaj

* ORCID: 0000-0002-9239-4187.
Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, ali.gazi@ozal.edu.tr.

** ORCID: 0000-0001-8233-2321.
Öğr. Gör., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, mehmet.gulada@ozal.edu.tr.

verilmiş, bu şekilde Ermenistan'da Lenin'in güçlü bir liderlik kültürüne sahip olduğu algısı meydana getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ermenistan, Vladimir Lenin, Propaganda, Kült Liderlik, Müzik*

Abstract: *Songs were used effectively in cult leadership propaganda in the 20th century. Songs were also prepared for Vladimir Lenin's cult leadership propaganda in the socialist republics of the Soviet Union. One of these songs was the "Dedication to Lenin" (Չոն Լենինին) whose lyrics were written by Lyudvig Duryan and which was composed by Alexander Arutiunian in the Armenian Soviet Socialist Republic (ASSR). In the study, it was tried to reveal how Lenin's cult leadership propaganda was constructed through the lyrics of the song "Dedication to Lenin". For this purpose, the lyrics of the song were analyzed in the light of the semiotic understanding of linguist Roman Jakobson. In the light of the findings, it was revealed that Lenin was presented to the Armenian people as a savior through the lyrics of the song. On the other hand, the song gave message that the Armenian people embraced Lenin's thoughts and in this way, the perception that Lenin had a strong leadership cult in Armenia was tried to be formed.*

Keywords: *Armenia, Vladimir Lenin, Propaganda, Cult Leadership, Music*

Giriş

Sovyetler Birliği (SSCB) kurulduğunda pek çok farklı ulusu bir araya getirmiştir. Bu aşamada SSCB yönetimi, sınırları içerisinde bulunan ulusları tek çatı altında bir arada tutmak amacıyla ortak değerler oluşturmaya çalışmıştır. Bu amaçla Komünizm ideolojisi SSCB'nin ortak değeri haline getirilmiş ve SSCB propagandası tarafından Komünizm ideolojisiyle birlikte farklı uluslardan bir araya gelen SSCB halkının, eşit bir şekilde yaşadığına yönelik mesajlar verilmiştir. Diğer yandan yine SSCB halkları nezdinde ortak bir değer oluşturabilmek için SSCB'de birleştirici bir lider ortaya konulmaya çalışmıştır. Bu aşamada SSCB'nin kurucusu Vladimir Lenin, ülkede kült lider olması hedeflenmiştir. Kült liderin ulusal birliği sağlayacağı düşüncesinden¹ hareketle Lenin, SSCB'de kült lider olarak inşa edilerek SSCB'deki farklı ulusların, kült liderin etrafında bir araya getirilmesi planlanmıştır. Propagandadaki tek yönlü iletişim² yoluyla da insanlara Lenin'in kült liderliği benimsetilmeye çalışılmıştır.

SSCB'de Lenin'in kült liderliğinin inşasında çeşitli araçlardan propaganda amaçlı yararlanılmıştır. Lenin'in heykelleri ve büstleri dikilmiş, çeşitli yerlere resimleri asılmış, resimlerinin bulunduğu geçitler düzenlenmiş, resmi paralara basılmış ve sözlerine atıfta bulunulmuştur. Diğer yandan SSCB'de Lenin'in kült liderlik propagandasında müzik de etkili bir şekilde kullanılmıştır. Bu aşamada sözlerinde Lenin'in adının yer aldığı marşlar hazırlanmış ve bu marşlardan SSCB'deki sosyalist cumhuriyetlerde Lenin'in kült liderlik propagandasında yararlanılmıştır. SSCB'yi oluşturan sosyalist cumhuriyetlerden biri olan Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyet'inde de (ESSC) hem marş hem de şarkı üzerinden müzik, Lenin'in kült liderlik propagandasında etkili bir şekilde kullanılmıştır.

Uluslararası çalışmalar içerisinde SSCB ve müzik üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar içerisinde:

- Sokoloff, Sovyet Rusya'da senfonik müziği³;
- Slonimsky, Sovyet müziği ve müzisyenleri⁴;

1 Abel Polese & Slavomir Horák, "A Tale of Two Presidents: Personality Cult and Symbolic Nation-Building in Turkmenistan," *Nationalities Papers* 43, no. 3, (2015): 460.

2 Özkan Avcı, "Propaganda Çeşitleri," içinde *İletişim ve Propaganda*, ed. Mustafa Karaca, Caner Çakı (Konya: Eğitim Yayınevi, 2018), 75.

3 Nikolai Sokoloff, "Symphonic Music in Soviet Russia," *The Musical Quarterly* 17, no. 2, (1931): 219-226.

4 Nicolas Slonimsky, "Soviet Music and Musicians," *Slavonic and East European Review. American Series* 3, no. 4, (1944): 1-18.

- Slonimsky, Sovyet müziğinin değişen tarzını⁵;
- Slusser, Stalin'in ölümünden itibaren Sovyet müziğini⁶;
- Schwarz, İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren Sovyet müziğini⁷;
- Schwadron, Sovyet eğitiminde müziği⁸;
- Gronow, etnik müzik ve Sovyet plak endüstrisini⁹;
- Bartle, SSCB'de müzik eğitimi¹⁰;
- Rice, Perestroyka döneminde Sovyet müziğini¹¹;
- Lephed, Rus Sovyet müzik eğitiminde Glasnost ve Perestroyka'yı¹²;
- Brooke, 1932–41 yılları arasında uluslararası arenada Sovyet müziğini¹³;
- Fairclough, Lenin ve Stalin döneminde Sovyet müzikal kimliğinin şekillendirilmesini¹⁴ incelemiştir.

Son yıllarda ulusal çalışmalar içerisinde ESSC'deki propaganda faaliyetlerini inceleyen çeşitli akademik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde: Çakı, ESSC'de Stalin dönemindeki Sovyet propaganda posterlerini¹⁵; Baytimur vd., ESSC'de SSCB'nin beş yıllık kalkınma planına yönelik propagandayı¹⁶; Çakı ve Gülada, ESSC'de Komünizm ideolojisi bağlamında Ermeni kadınların

5 Nicolas Slonimsky, "The Changing Style of Soviet Music," *Journal of the American Musicological Society* 3, no. 3, (1950): 236-255.

6 Robert M. Slusser, "Soviet Music since the Death of Stalin," *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 303, no. 1, (1956): 116-125.

7 Boris Schwarz, "Soviet Music since the Second World War," *The Musical Quarterly* 51, no. 1, (1965): 259-281.

8 Abraham A. Schwadron, "Music in Soviet Education," *Music Educators Journal* 53, no. 8, (1967): 86-93.

9 Pekka Gronow, "Ethnic Music and Soviet Record Industry," *Ethnomusicology* 19, no. 1, (1975): 91-99.

10 Graham Bartle, "Music Education in the Soviet Union," *International Journal of Music Education*, no. 1, (1986): 33-37.

11 Christopher Rice, "Soviet Music in the Era of Perestroika," in *Culture and the Media in the USSR Today*, ed. Julian Graffy, Geoffrey A. Hosking (London: Palgrave Macmillan, 1989).

12 Laurence Lephed, "Glasnost and Perestroika in Russian Soviet Music Education," *British Journal of Music Education* 7, no. 3, (1990): 205-212.

13 Caroline Brooke, "Soviet Music in the International Arena, 1932–41," *European History Quarterly* 31, sayı 2, (2001): 231-264.

14 Fairclough, Pauline. *Classics for the Masses: Shaping Soviet Musical Identity under Lenin and Stalin*. The United Kingdom: Yale University Press, 2016.

15 Caner Çakı, "Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Joseph Stalin Döneminde Kullanılan Sovyet Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme," *Ermeni Araştırmaları*, sayı 61, (2018): 271-296.

16 Tuğba Baytimur, Caner Çakı & Ferit Arda Arıca, "The Propaganda in Armenia of the Five-Year Development Plans Implemented in the Soviet Union," *Review of Armenian Studies*, Issue 42, (2020): 81-102.

propaganda posterlerindeki temsilini¹⁷ incelemiştir. Diğer yandan Çalışkan ve Yılmaz ise doğrudan propaganda posterleri üzerinden ESSC’de Lenin’in kült liderlik propagandasını ele almıştır¹⁸. Çalışmada örneklem olarak belirlenen ESSC’de kullanılan 8 propaganda posterleri, dilbilimci Charles William Morris’in göstergibilim kavramları ışığında analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularda propaganda posterleri üzerinden Ermenistan’daki sosyal ve ekonomik kalkınmayla Lenin’in özdeşleştirildiği ortaya çıkmıştır. Bu şekilde propaganda posterlerinde yer verilen görsel ve yazılı göstergeler üzerinden Lenin’in lider olarak Ermeni halkına benimsetilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karaburun Doğan vd. ise ESSC’nin milli marşı üzerinden ESSC’deki Komünizm propagandasını ele almıştır¹⁹. Çalışmada 1944-1991 yılları arasında ESSC’de kullanılan milli marş, ESSC’deki Komünizm propagandası bağlamında göstergibilim ve müzik analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada dil bilimciler Ferdinand de Saussure, Charles Sanders Peirce ve Roland Barthes’in göstergibilim kavramları üzerinden milli marşın sözleri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularda şarkının sözlerinde Komünist Parti’ye yönelik olumlu bir algı oluşturulmaya çalışıldığı, Lenin kült liderlik propagandasına yer verildiği ve Ekim Devrimi’nin kurtuluş olarak kitlelere aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mevcut çalışmada ise sözleri Lyudvig Duryan’a, bestesi ise Aleksandr Harutyunyan’a ait “Lenin’e Bağlılık” (Չն՛ս Լենինին) adlı şarkı²⁰ özelinde müziğin, ESSC’deki Lenin’in kült liderlik propagandasındaki rolünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Şarkının sözleri, göstergibilimsel açıdan analiz edilerek, Lenin’in kült liderlik propagandasında hangi söylemlere yer verildiği, hangi konuların ön plana çıkarıldığı ve Lenin’in kitlelere nasıl sunulduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu aşamada çalışmada “ESSC’deki Lenin’in kült liderlik inşasında müzik propaganda amaçlı ne şekilde kullanılmıştır?” sorusuna yanıt aranması hedeflenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular, ESSC’nin tarihine ışık tutması, Lenin’in ESSC’deki kült liderlik propagandası hakkında bilgi vermesi ve kült liderlik propagandasında müziğin rolünü yansıtması bakımından önem taşımaktadır.

17 Caner Çakı & Mehmet Ozan Gülada, “Komünizm İdeolojisi Altında Ermeni Kadınların Propaganda Posterlerindeki Temsili,” *Ermeni Araştırmaları*, sayı 66, (2020): 49-71.

18 Sadık Çalışkan & Mehmet Barış Yılmaz, “Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’nde Basında Yer Alan Propaganda Posterleri Üzerinden Vladimir Lenin’in Kült Liderlik İnşası,” *Ermeni Araştırmaları*, sayı 65, (2020): 75-100.

19 Derya Karaburun Doğan, Mehmet Ali Gazi & Caner Çakı, “Sovyetler Birliği’nde Milli Marşlar Üzerinden Komünizm Propagandası: Ermenistan Üzerine İnceleme,” *Ermeni Araştırmaları*, sayı 67, (2020): 137-155.

20 “Aleksandr Harutyunyan,” *AV Production*, erişim 11 Şubat 2021.
<https://avproduction.am/?page=person&id=532&ln=am>.

1. Müziğin Kült Liderlik Propagandasındaki Rolü

Kült liderlik, liderin kitleler nezdinde güçlü bir otorite haline getirilmesini ifade etmektedir. Kitlelerin liderleri kült lider olarak benimsemesinde de propagandadan etkili bir şekilde yararlanılabilmektedir. Bir liderin kült lider olarak inşa edilmesinde pek çok neden yer alabilmektedir. Kült liderlik propagandasında kitlelerin lidere saygı duymasının amaçlanması²¹ bunlardan biridir. Kült lidere saygı duyulmasıyla, kült liderin aldığı kararların kabullenilmesi ve bu şekilde kitleler nezdinde liderin otoritesinin meşrulaştırılması amaçlanabilmektedir. Kült lider üzerinden ülkedeki farklı etnikten, kültürden veya düşünceden insanın bir araya getirilmesi de kült liderliğin inşa edilmesinin nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Kült liderlik propagandasında kült liderin hayatını halkına adadığına ve ülkede halkı için en doğru kararı alabilen kişinin kült lider olduğuna yönelik algılar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde ülke içerisinde farklı etnik yapıdan insanlar, kült lidere sevgi duyabilmekte ve liderliğini benimseyebilmektedir. Kült liderin kitleler tarafından benimsenmesi, farklı etnik yapıdan insanların devlete bağlılığını arttırabilmekte ve ayrılıkçı söylemlere yönelmesini engelleyebilmektedir. Diğer yandan kült liderlik üzerinden lidere karşı oluşabilecek her türlü muhalefetin de engellenmesine çalışılabilmektedir²². Bu aşamada kült liderlerin halkın büyük bir çoğunluğu tarafından desteklendiği algısı oluşturularak, kült liderlere yönelik karşıt söylemlerin geri plana itilmesi hedeflenebilmektedir.

Kült liderlik inşasında resim, fotoğraf, film ve şiir gibi pek çok alandan propaganda amaçlı yararlanılabilmektedir. Müzik de kült liderlik propagandasında yararlanılan alanlardan biridir. Müzik, insanların duygularına hitap edebilmekte ve geçmişte yaşadığı kimi olayları anımsamasını sağlayabilmektedir. Bunun yanında türküler, şarkılar ve marşlarda yer alan sözler üzerinden insanlara belirli propaganda mesajları aktarılabilmektedir. 20. yüzyılda müzik, liderlere yönelik bestelenen şarkılar üzerinden kült liderlik propagandalarında etkili bir şekilde kullanılmıştır. Nazi Almanya'sında Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, NSDAP) lideri Adolf Hitler'e sözlerinde yer verilen "Horst-Wessel-Lied", kült liderlik propagandasında kullanılan şarkılardan biri olmuştur. Şarkıda Her sokakta Hitler'in bayrağı dalgalanacak (*Bald flattern Hitlerfahnen Uber allen Strassen*) sözüyle²³, Hitler'in liderliğinde Almanya'da

21 Geremie Barmé, *Shades of Mao: The Posthumous Cult of the Great Leader: The Posthumous Cult of the Great Leader* (The United Kingdom: Routledge, 2016): 13.

22 Çalışkan & Yılmaz, "Ermenistan," 79.

23 "The Horst Wessel Song – Lyrics," *Alpha History*, erişim 13 Şubat 2021.
<https://alphahistory.com/nazigermany/the-horst-wessel-song-lyrics/>.

NSDAP'nin ve Nazizm ideolojisinin hakim olacağına yönelik algı meydana getirilmiştir. Benzer şekilde Ulusal Faşist Parti (*Partito Nazionale Fascista*, PNF) lideri Benito Mussolini'ye sözlerinde yer verilen "Giovinezza" adlı şarkı da kült liderlik propagandasında kullanılan bir diğer şarkıdır. Şarkının belirli yerlerinde Mussolini'ye atıfta bulunulmuş²⁴ ve yapılan atıflar üzerinden Mussolini'nin kült liderliği ön plana çıkarılmıştır. Şarkının bir kıtasında İtalya'nın sınırlarındaki İtalyanlar yeniden harekete geçti; Mussolini onları yeniden harekete geçirdi (*Dell'Italia nei confini Son rifatti gli italiani; Li ha rifatti Mussolini*) sözlerine yer verilmiştir.

Kült liderlik propagandası için hazırlanan şarkılar, önemli günlerde geniş kitlelerin katıldığı toplantılarda, mitinglerde veya kutlamalarda çalınabilmektedir. Diğer yandan katılımcılar, kült lidere övgüler içeren şarkıyı hep bir ağızdan söyleyebilmektedir. Bu şekilde şarkıların çalınması ve insanların şarkının sözlerine eşlik etmesi kült liderlerin, geniş halk kitleleri tarafından desteklendiğine yönelik mesaj verilmektedir.

Kült liderlik propagandasında şarkılar çeşitli amaçlar için hazırlanabilmektedir. Kült liderin önderliğinde kazanılan bir savaştan sonra liderin kitleler nezdinde kahramanlığına ve kurtarıcılığına vurgu yapmak amacıyla şarkı hazırlanabilmektedir. Kült liderlik propagandası için hazırlanan bu şarkı, zaferin yıl dönümlerinde yapılan kutlamalarda çalınabilmekte ve bu şekilde kitlelere liderin başarıları hatırlatılabilmektedir. Kült liderin halk desteğine vurgu yapılması için de kült liderlik propagandasında şarkılardan yararlanılabilmektedir. Şarkının sözlerinde kitlelerin, kült lidere olan sevgisine atıfta bulunarak, ülke genelinde kült liderin güçlü bir halk desteğine sahip olduğu vurgulanabilmektedir. Ayrıca kült liderlik propagandası için hazırlanan şarkılar üzerinden ordunun, lidere olan bağlılığı da ön plana çıkarılabilmektedir. Bu aşamada askeri geçitler sırasında kült lidere vurgu yapan şarkının söylenmesiyle ordunun lidere olan bağlılığına yönelik mesaj verilebilmektedir. Diğer yandan kült lidere atfedilen şarkılar üzerinden kült lidere sevgi ve bağlılık duyan nesillerin yetiştirilmesi amaçlanabilmektedir. Bu amaçla da okullarda öğrencilere kült liderlik propagandası amacıyla hazırlanan şarkılar söyletebilmekte, şarkılarda yer alan sözler üzerinden kült liderler, öğrencilere kurtarıcı ve kahraman olarak sunulabilmektedir.

Kült liderlerin iktidardan düşmesi veya ülkelerinde otoritelerini kaybetmeleri sonucunda da kült liderlik amacıyla hazırlanan şarkılar propaganda etkisini önemli ölçüde kaybedebilmektedir. Kimi zaman da kült liderlerin karşıtlarının

24 "Ulusal Marşlar ve Vatansever Şarkılar 'Giovinezza' Şarkı Sözleri," *Lyrics-on*, erişim 13 Şubat 2021. <https://lyrics-on.net/en/1012053-giovinezza-anthem-of-fascist-italy-1924-1943-lyrics.html>.

iktidara gelmesi sonucunda kült liderlere atfedilen propaganda şarkıları yasaklanabilmekte ya da şarkılardan kült liderlerin ismi çıkarılabilmektedir.

2. SSCB’de Kült Liderlik Propagandasında Müzik

1917 yılında gerçekleşen Ekim Devrimi’nden sonra Bolşevikler, ülke yönetimini devralmış ve ülkede Komünizm ideolojisi hakim kılınmıştır. Bolşevikler, yönetimi devraldıktan sonra ülkede köklü reformlara girişmiş, aynı zamanda başlayan Rus İç Savaşı’nda da Beyaz Ordu’ya karşı mücadele etmek zorunda kalmıştır. Tüm bu süreçte Sovyetler Birliği Komünist Partisi lideri Vladimir Lenin, gerek ülkede Komünizm ideolojisinin hakim kılınmasında gerekse Beyaz Ordu’ya karşı verilen mücadelede liderliği üstlenmesi nedeniyle ülke siyasetinde ön plana çıkmıştır. Yeni rejim, ülkede Lenin’in kült liderlik propagandasına yönelmiş ve Lenin, kitleler nezdinde büyük bir otorite haline getirilmeye çalışılmıştır.

Lenin’in ölümünden sonra SSCB’nin liderliğine gelen Joseph Stalin döneminde Lenin’in kült liderlik propagandası etkin bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Lenin’in kült liderlik propagandası kapsamında çeşitli yerlere Lenin’in heykelleri dikilmiş ve resimleri asılmıştır. Lenin öldüğünde de cesedi tahnit edilerek Lenin’in Mozolesi’ne (*Мавзолей Ленина*) yerleştirilmiştir. Lenin kült liderlik propagandasında çeşitli araçlardan yararlanılmıştır. Özellikle posterler, Lenin’in kült liderlik propagandasında etkili bir şekilde kullanılmıştır. Propaganda posterlerinde Lenin, Komünizm ideolojisiyle özdeşleştirilmiş²⁵, propaganda posterleri üzerinden Lenin’in düşüncelerinin kitleler tarafından benimsendiğine yönelik algı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Lenin’le birlikte Stalin’in de kült liderlik propagandasına gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Stalin’in kült liderlik propagandasında Stalin ve Lenin’in bir arada olduğu görsellere yer verilmiş, Stalin’in Lenin’in düşüncelerini yaşattığına ve onun liderliğini sürdürdüğüne yönelik algılar oluşturulmaya çalışılmıştır. Diğer yandan SSCB’deki kült liderliğin sunumunda abartıya yer verilmiştir²⁶. Örneğin, hazırlanan propaganda posterlerinde Stalin devasa şekilde sunulmuştur.

Lenin ve Stalin’in liderlik kültleri İkinci Dünya Savaşı’nda etkin bir şekilde kullanılmıştır. 22 Haziran 1941 tarihinde Nazi Almanyası’nın SSCB’yi işgale

25 Çalışkan & Yılmaz, “Ermenistan,” 96.

26 Graeme Gill, “The Soviet Leader Cult: Reflections on the Structure of Leadership in the Soviet Union,” *British Journal of Political Science* 10, no. 2, (1980): 167.

girişmesinden sonra SSCB propagandası, Lenin ve Stalin'in liderlik kültüründen SSCB halkı arasında dayanışmayı güçlendirmek amacıyla yararlanmıştır. Bu aşamada Sovyet askerlerinin, halkı için büyük fedakarlıklar yaptığı belirtilen Stalin'in emirlerine göre hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır²⁷. Diğer yandan Stalin'le birlikte Lenin'in de kült liderlik propagandası devam etmiştir. Stalin ve Lenin'in birlikte ön plana çıkarıldığı liderlik kültürü propagandası, Stalin'in ölümünden sonra Nikita Kruşçev'in SSCB lideri olmasına kadar sürmüştür. Kruşçev döneminde başlatılan Destalinizasyon ile (*десталинизация*) Stalin'in kült liderlik propagandası etkisini önemli ölçüde yitirmiştir. Stalin'in liderlik kültürü etkisini yitirmekle birlikte Lenin'in liderlik kültürü sürmüştür. Kruşçev'in Stalin'in liderlik kültürüne yönelik eleştirisi, Stalin'in liderlik kültürünün etkisini yitirmesine yol açmış, buna karşılık Lenin'in hedef alınmaması Lenin'in liderlik kültürünün sürmesini sağlamıştır. Bu dönemde Stalin'in heykellerinin kaldırılması, milli marşlardan isminin çıkarılması gibi uygulamalara gidilmiştir.

SSCB'de Lenin'in kült liderlik propagandasında heykel ve resmin dışında müzikten de etkili bir şekilde yararlanılmıştır. Bu aşamada milli marşlar, Lenin'in kült liderlik propagandasında önemli bir rol üstlenmiştir. SSCB'ye bağlı sosyalist cumhuriyetlerin milli marşlarında Lenin'in ismine çeşitli şekillerde yer verilmiş²⁸ ve Lenin'in liderliğine vurgu yapılmıştır. Örneğin Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin milli marşında Yolumuz Lenin'in yolu, partimiz bizim liderimizdir (*Yolumuz Lenin yoludur, partiyadır rəhbərimiz*)²⁹, Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin milli marşında Ölümsüz Lenin ebedi ateşle gösterdi bize (*Լենինն անսահ մեզ հուրն անդեղ պարզեց*)³⁰, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin milli marşında Lenin'in bilgeliğiyle yükseldi (*ლეონოს სობრძნოს ამაღლებული*)³¹, Litvanya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin milli marşında Lenin özgürlüğün yolunu açtı (*Į laisvę mums Leninas nušvietė kelią*)³² ve Letonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin milli marşında da Lenin'in mutluluğa ve şana giden

27 Mehmet Ali Gazi, Caner Çakı & Mehmet Ozan Gülada, "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet Kült Lider Propagandasında Vladimir Lenin ve Joseph Stalin'in Sunumu," *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi* 1, sayı 2, (2018): 28.

28 Karaburun Doğan, Gazi & Çakı, "Sovyetler Birliği'nde," 139.

29 "Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı," *Jiosaavn*, erişim 11 Şubat 2021. <https://www.jiosaavn.com/lyrics/anthem-of-the-azerbaijan-ssr-lyrics/Hzo9QRN0ZGI>.

30 Lyrics Translate. "Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı." Erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/national-anthem-armenian-soviet-socialist-republic-national-anthem-armenian-sovie.html-0>.

31 "Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı," *Lyrics Translate*, erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/anthem-georgian-ssr-post-stalinist-%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90.html>.

32 "Litvanya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı," *Lyrics Translate*, erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/lithuanian-soviet-socialist-republic-anthem-lietuvo.html-5>.

yolunda (*Pa Leņina ceļu uz laimi un slavu*)³³ şeklinde Lenin'in ismine atıfta bulunulmuştur. Lenin dışında milli marşlarda Stalin'in de ismine yer verilmiş ve onunda milli marşlar üzerinden kült liderlik propagandası sürdürülmüştür. Buna karşılık Destalinizasyon'dan sonra Stalin'in ismi milli marşlardan çıkarılmıştır.

SSCB'de milli marşların dışında da Lenin'in liderlik kültü propagandasına yönelik şarkılar hazırlanmıştır. Bunlardan bir tanesi sözleri Nikolay Dobronravov'a, bestesi de Aleksandra Pahmutova'ya ait Savaş Yeninden Geliyor (*И вновь продолжается бой*) adlı şarkıdır³⁴.

SSCB'nin dağılmasından sonra Lenin'in kült liderlik propagandası önemli ölçüde etkisini yitirmiştir. SSCB'den bağımsızlığını kazanan ülkeler de milli marşlarını değiştirmiş ve yeni marşlarda da Lenin'in ismine yer verilmemiştir.

3. Yöntem

Son yıllarda göstergebilim yöntemi üzerinden propaganda alanında çok sayıda ulusal çalışmanın yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalarda özellikle farklı göstergebilim modelleri kullanılarak görsellerin propaganda amaçlı incelendiği görülmektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmalarda Sırbistan'daki antisemitist sergiden³⁵, ABD'deki Japonya karşıtı posterlere³⁶, Mussolini iktidarında kullanılan spor konulu posterlerden³⁷, Çin Kültür Devrimi'ndeki posterlere³⁸ kadar geniş bir yelpazede görsellerin propaganda amaçlı kullanımı incelenmiştir.

Bu çalışmada ise propaganda ve müzik ilişkisi göstergebilim yöntemi kullanılarak ele alınmıştır. Çalışmada "Lenin'e Bağlılık" isimli şarkının sözleri, nitel araştırma yöntemlerinden göstergebilim yöntemi kullanılarak

33 "Letonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı," *Lyrics Translate*, erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/soviet-latvia-state-anthem-latvijas-psr-himna-letonya-ssc-mar%C5%9F%C4%B1.html>.

34 Derya Karaburun Doğan, "Vladimir Lenin'in Kült Liderlik İnşasında Müziğin Rolü: 'Savaş Yeniden Geliyor' Propaganda Şarkısı," *İdil Sanat ve Dil Dergisi* 8, sayı 54 (2019): 155.

35 Özkan Avcı & Caner Çakı, "Milan Nedić İktidarında Sırp Toplumunda Düşman İnşası Propagandasına Yönelik Bir İnceleme," *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, sayı 21, (2020): 81-110.

36 Serkan Kızılcı & Tamer Kavuran, "İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya Karşıtı ABD Propaganda Posterlerinin Korku Çekiciliği Bağlamında İncelenmesi," *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 1, sayı 3, (2019): 63-78.

37 Gufran Dündar, "Mussolini İtalyası'nda Spor Yayıncılığı," *TRT Akademi* 4, sayı 8, (2019): 308-324.

38 Mehmet Ali Gazi, Caner Çakı, Mehmet Ozan Gülada, & Gül Çakı, "Çin Halk Cumhuriyeti Kültür Devrimi Sürecinde Okuma Alışkanlığının Propaganda Posterlerinde Sunumu," *Türk Kütüphaneciliği* 34, sayı 3, (2020): 406-431.

incelenmiştir. Bu aşamada dilbilimci Roman Jakobson’un göstergebilim kavramları ışığında şarkıda bir araya getirilen yazılı göstergeler üzerinden Lenin’in kült liderlik propagandasına yönelik hangi mesajların verildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sosyal bilimler alanında yaygın bir araştırma yöntemi olan göstergebilimde³⁹ Claude Lévi-Strauss’un İkili Karşıtlıklar Modeli⁴⁰ ve Karl Bühler’in Organon Modeli⁴¹ gibi modeller ve Ferdinand de Saussure, Charles William Morris ve Roland Barthes gibi dilbilimciler tarafından ortaya konulan çeşitli kavramlar bulunmaktadır. Göstergebilim alanındaki model ve kavramların önemli bir kısmı dilbilimciler tarafından sunulmuştur. Diğer yandan göstergebilim 20. yüzyılın ilk yarısında dilbilim çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Bu açıdan göstergebilim ilk başlarda dilbiliminin bir parçası olarak değerlendirilmiştir⁴². Jakobson da iletişim modeli çerçevesinde göstergebilim alanında çeşitli kavramlar sunmuştur. Jakobson’un iletişim modeli kapsamında altı sözlü iletişim etkeni (gönderen, bağlam, ileti, gönderilen, bağlantı ve kod) ve altı sözlü iletişim etkeninin de altı temel işlevi (duygusal, gönderimsel, çağrı, şiirsel, ilişki ve üstdil) bulunmaktadır.

Çalışmada “Lenin’e Bağlılık”ın sözleri, Jakobson’un duygusal, gönderimsel ve çağrı işlevleri üzerinden göstergebilimsel açıdan analiz edilmiştir. *Duygusal işlev*, mesajı gönderen tarafın tutum ve düşüncelerini ifade etmektedir⁴³. *Gönderimsel işlev*, gönderenin, alıcıya mesajı hangi ortamda sunduğunu açıklamaktadır. Son olarak *çağrı işlevi* ise gönderenin mesajı üzerinden alıcıda ne gibi bir değişimin olmasının amaçlandığını ifade etmektedir.

Jakobson’un göstergebilim modeli ışığında çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır. Bunlar içerisinde propaganda posterleri üzerinden Çin propagandasında Sovyet Revizyonizmi⁴⁴; karikatürler üzerinden SSCB’nin

39 Mustafa Karaca, Mehmet Ali Gazi & Caner Çakı, “Kore Savaşı Ekseninde ABD-Çin ilişkilerinin Çin Propaganda Posterleri Üzerinden Analizi,” *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9, sayı 2, (2020): 1147.

40 Tuğba Baytımur & Caner Çakı, “İkinci Dünya Savaşı’nda ABD’deki Yahudi Diasporasının Avrupa’daki Yahudileri Konu Alan Propaganda Pulları Üzerine İnceleme,” *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi* 11, sayı 1 (2021): 109.

41 Ebru Gülbuğ Erol, “Nazi Almanya’sında Yayıncılık, Nazizm İdeolojisinin Yayıdığı Anti-Semitist Söylemlerin İnşası ve Kitapların Propaganda Amaçlı Kullanımı,” *Türk Kütüphaneciliği* 34, sayı 4, (2020): 701.

42 Yasemin Keskin Yılmaz, Caner Çakı ve Arzu Kazaz, “Nazi Almanya’sı Döneminde Nazizm İdeolojisindeki Antisemitist Propaganda Mitlerinin Eğitime Yansımaları,” *Selçuk İletişim* 13, sayı 3 (2020): 1092.

43 John Fiske, *İletişim Çalışmalarına Giriş* Çev., Süleyman İrvan, 5. Basım (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2017): 116.

44 Mehmet Sezai Türk, Özkan Avcı ve Tuğba Baytımur, “Çin Halk Cumhuriyeti’nde Sovyet Revizyonizmi’ne Karşı Kitapların Propaganda Amaçlı Kullanımı,” *Türk Kütüphaneciliği* 35, sayı 2, (2021): 165.

Batı Blok'u karşıtı propagandası⁴⁵ ve radyo yayını üzerinden İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya'nın ABD karşıtı propagandası⁴⁶ incelenmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında “Lenin’e Bağlılık” şarkısının⁴⁷ beş bendi, ikinci ve dördüncü bentlerin aynı olması nedeniyle dört başlık altında göstergebilimsel açıdan analiz edilmiştir.

4. 1. Birinci Bent

Մենք պահեցի ենք մեր սրտում,	(Onu kalbimizde tuttuk,)
Քն անունը որպես հույս:	(Adın umut gibi:)
Դու ես մեր հավատն անմար,	(Sen bizim ölümsüz inancımızsın,)
Դու ես խիղճը աշխարհի:	(Sen dünyanın vicdanısın:)
Դու մեզ հետ ես անընդհատ:	(Her zaman bizimle birliktesin:)
Դու մեզ հետ ես անընդհատ:	(Her zaman bizimle birliktesin:)
Քեզանով հպարտ:	(Seninle gurur duyuyoruz:.)
Քեզանով հպարտ:	(Seninle gurur duyuyoruz:.)
Քեզանով ենք դեպի հաղթանակ	(Senin sayende galip geldik)

Duygusal İşlev	Kalp, umut, inanç, vicdan, gurur
Gönderimsel İşlev	Komünizm ideolojisiyle Lenin'in fikirlerinin özdeşleştirilmesi
Çağrı İşlevi	Komünizm ideolojisinin hakim kılınmasının Lenin'in düşüncelerinin benimsenmesiyle mümkün olabileceği

Tablo 1: Şarkının Birinci Bendinin Göstergebilimsel Analizi

45 Süleyman Şahan, “Sovyetler Birliği’nde Batı Blok’unun Radyo Yayınlarının Karikatürler Üzerinden Eleştirisi,” *TRT Akademi* 5, sayı 9 (2020): 273.

46 Mehmet Barış Yılmaz, “İkinci Dünya Savaşı’nda Japon Medyasının ABD’ye Yönelik Faaliyetleri: Tokyo Rose Radyo Yayınları Üzerine İnceleme,” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9, sayı 1 (2020): 548.

47 “Lenin’e Bağlılık Şarkısı,” *Lyrics Translate*, erişim 11 Şubat 2021.
<https://lyricstranslate.com/sr/honoured-armenian-state-folk-song-and-dance-ensemble-jon-lenin-lyrics.html>.

Duygusal işlev açısından incelendiğinde şarkıda kalp, umut, inanç, vicdan ve gurur kavramları ön plana çıkmaktadır. Şarkının ilk bendinde yer alan kavramlar üzerinden ESSC'de Lenin'e yönelik sevgi ve bağlılık mesajı verilmektedir.

Gönderimsel işlev boyutunda ele alındığında şarkıda Lenin'le Komünizm ideolojisinin özdeşleştirildiği algısı meydana gelebilmektedir. Şarkıda "kalbimizde tuttuk" sözleri, Lenin'in ölümünden sonra geçen zamana karşılık ESSC'de Lenin'e sevginin sürdüğüne yönelik mesaj verilmektedir. "Ölümsüz inanç" sözleriyle ESSC'de Lenin'in düşüncelerinin ve Komünizm ideolojisinin etkisine vurgu yapılmaktadır. "Bizimle birliktesin" söylemiyle de Lenin'in düşüncelerinin ESSC'deki varlığına göndermede bulunmaktadır. "Galip gelmek" sözleriyle hem Komünizm ideolojisinin ESSC'de hakim olmasının hem de ESSC'deki toplumsal ve ekonomik kalkınmanın belirtildiğine yönelik düşünce oluşmaktadır.

Çağrı işlevi açısından incelendiğinde şarkıda Komünizm ideolojisinin hakim kılınmasının Lenin'in düşüncelerinin benimsenmesiyle mümkün olabileceğine yönelik algıya ulaşılabilmektedir. Bentte ESSC'nin elde ettiği kazanımlarda Lenin'in önemli bir rolü olduğuna vurgu yapılarak Ermeni halkı nezdinde Lenin'e yönelik olumlu bir algı inşa edilmeye çalışılmaktadır. "Umut gibi" ve "dünyanın vicdanı" söylemleriyle de Lenin'e yönelik oluşturulan olumlu algı güçlendirilmektedir. "Seninle gurur duyuyoruz" söylemi, Ermeni halkına atfedilmektedir. Bu açıdan bu sözler üzerinden Ermeni halkının genelinin Lenin'e yönelik sevgi duyduğuna yönelik düşünce meydana getirilmektedir.

4. 2. İkinci ve Dördüncü Bentler

<i>Լենին սերն էս սեր,</i>	(Lenin, sen bizim sevdamızsın,)
<i>Վառ հուսերն էս սեր:</i>	(Sen bizim parlak umutlarımızızsın:)
<i>Դու կյանքի առավոտ,</i>	(Sen, yaşamın şafağında,)
<i>Մեզ տալիս թեւեր:</i>	(Bize kanatlar verdin:)
<i>Կյանքն էս քո սվեղ,</i>	(Bizim için hayatını verdin,)
<i>Հանճարեղ մի առաջնորդ:</i>	(Dahi liderimiz:)

Duygusal İşlev	Sevda, umut, yaşam
Gönderimsel İşlev	Lenin liderliğinde Ermenistan'da Komünizm'in hakim olması
Çağrı İşlevi	Ermenistan'ın parlak geleceğinin Lenin'in düşüncelerinin hakim kılınmasıyla mümkün olabileceği

Tablo 2: Şarkının İkinci ve Dördüncü Bendinin Göstergibilimsel Analizi

Duygusal işlev boyutunda ele alındığında şarkıda seveda, umut ve yaşam kavramları ön plana çıkmaktadır. Şarkının ikinci ve dördüncü bentlerinde doğrudan Lenin'i öven ve Lenin'e olan sevgiyi vurgulayan söylemlere yer verilmektedir.

Gönderimsel işlev açısından incelendiğinde şarkıda Lenin liderliğinde Ermenistan'da Komünizm'in hâkim olduğu algısı meydana gelebilmektedir. “Kanatlar vermek” sözleriyle Lenin liderliğinde Komünizm ideolojisinin Ermenistan'da etkili olmasına atıfta bulunulmakta ve Komünizm ideolojisiyle birlikte ESSC'de kalkınmaya vurgu yapılmaktadır. Diğer yandan kanatlar söylemiyle, Komünizm ideolojisiyle birlikte Ermeni halkının özgürleştiğine yönelik de algı meydana gelebilmektedir. “Bizim için hayatını verdin” sözleriyle doğrudan Lenin'in kült liderlik propagandasına yer verilmektedir. Bir liderin hayatını halkına adadığı algısı, liderin kitleler tarafından benimsenmesinde ve takdir edilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Liderin dünyevi zevklerden mümkün olduğunca uzaklaşarak enerjisinin önemli bir bölümünü halkına harcadığı düşünüldüğünde insanlar, lidere sevgi ve saygı besleyebilmektedir. “Dahi liderimiz” sözleri, Lenin'in başarılı bir lider olduğuna yönelik algının oluşmasına yol açmaktadır. Bu şekilde Lenin'in fikirlerinin insanların yararına olan fikirler olduğuna yönelik düşünce meydana gelebilmektedir.

Çağrı işlevi boyutunda ele alındığında şarkıda Ermenistan'ın parlak geleceğinin Lenin'in düşüncelerinin hakim kılınmasıyla mümkün olabileceğine yönelik algıya ulaşılabilir. Bu aşamada Ermeni halkının Lenin'in fikirlerini benimsediği sürece sosyal açıdan mutlu ve huzurlu olacağı, ekonomik yönden de Ermenistan'ın kalkınacağına yönelik düşünce meydana gelebilmektedir.

4. 3. Üçüncü Bent

<i>Կո դրոշը վեհափառ,</i>	(Görkemli bayrağınla,)
<i>Երկներ ենք նվաճում:</i>	(Ülkemiz zafer kazanmaktadır:)
<i>Դու ես մեզ տանում վերն,</i>	(Bizi yukarı çıkarıyorsun,)
<i>Դու վեհ լեռն ես մեր կյանքի:</i>	(Sen hayatımızın yüksek dağısın:)
<i>Սերունդներ են քեզ համար,</i>	(Nesiller senin için,)
<i>Չորանում են ու աճում:</i>	(Gelişmekte ve güçlenmektedir:)
<i>Դու փառքի զավակ,</i>	(Sen şanlı çocuk,)
<i>Փրկության զավակ,</i>	(Kurtuluş çocuğu,)
<i>Քեզանով ենք դեպի հաղթանակ</i>	(Senin sayende galip geldik)

**Ermenistan’da Lenin’in Kült Liderlik Propagandası ve Müzik:
“Lenin’e Bağlılık” Şarkısının Göstergebilimsel Analizi**

Duygusal İşlev	Zafer, gelişme, güçlenme, şan
Gönderimsel İşlev	Lenin liderliğinde Ermenistan’da Komünizm’in hâkim olması
Çağrı İşlevi	Ermenistan’ın gelişmesi ve kalkınması için Lenin’in fikirlerinin benimsenmesi gerektiği

Tablo 3: Şarkının Üçüncü Bendinin Göstergebilimsel Analizi

Duygusal işlev açısından incelendiğinde şarkıda zafer, gelişme, güçlenme ve şan kavramları ön plana çıkmaktadır. Şarkının bu bendinde doğrudan Lenin’e yönelik övgülere yer verilmektedir.

Gönderimsel işlev boyutunda ele alındığında şarkıda Lenin liderliğinde Ermenistan’da Komünizm’in hakim olduğu algısı meydana gelebilmektedir. “Görkemli bayrak” sözleri, Komünizm ideolojine atıfta bulunmaktadır. “Ülkemiz zafer kazanmaktadır” ve “Senin sayende galip geldik” sözleriyle ESSC’de Lenin liderliğinde Komünizm ideolojisinin hakim olduğu ve Komünizm ideolojisiyle birlikte de ESSC’de kalkınmanın gerçekleştiği algıları meydana gelmektedir. “Şanlı çocuk” ve “kurtuluş çocuğu” sözleriyle doğrudan kitleler nezdinde Lenin’e yönelik övgüde bulunmaktadır.

Çağrı işlevi açısından incelendiğinde şarkıda Ermenistan’ın gelişmesi ve kalkınması için Lenin’in fikirlerinin benimsenmesi gerektiğine yönelik algıya ulaşılabilmektedir. Şarkının bendinde Ermeni halkının Lenin sayesinde başarı elde ettiğine ve bu başarısını sürdürmesi için Lenin’in liderliğinde kurulan yönetimin korunması gerektiğine yönelik düşünce meydana gelebilmektedir.

4. 4. Beşinci Bent

Դու ես մեր կյանքի՝	(Sen bizim hayatımızsın)
Դու ես մեր սրտում՝	(Kalbimizdesin)
Դու ազգի փառքի զավակ՝	(Sen, milletin şanlı çocuğu)
Դու այս աշխարհին,	(Sen bu dünyaya,)
Բերեցիր հաղթանակ՝	(Zafer getirdin)
Քեզանով, քեզանով,	(Seninle, seninle,)
Քեզանով ենք հպարտ՝	(Seninle gurur duyuyoruz)
Քեզանով ենք հպարտ՝	(Seninle gurur duyuyoruz)
Քեզանով ենք հպարտ՝	(Seninle gurur duyuyoruz)

Duygusal İşlev	Hayat, kalp, şan, zafer, gurur
Gönderimsel İşlev	Lenin'in Ermenistan'da Komünizm ideolojisini etkin kılması
Çağrı İşlevi	Ermenistan'da Komünizm ideolojisinin sürmesi için Lenin'in düşüncelerinin terk edilmemesi gerektiği

Tablo 4: Şarkının Beşinci Bendinin Göstergibilimsel Analizi

Duygusal işlev boyutunda ele alındığında şarkıda hayat, kalp, şan, zafer ve gurur kavramları ön plana çıkmaktadır. Şarkının son bendinde yer verilen kavramlar üzerinden Lenin'e yönelik sevgi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Gönderimsel işlev açısından incelendiğinde şarkıda Lenin'in Ermenistan'da Komünizm ideolojisini etkin kıldığı algısı meydana gelebilmektedir. "Hayatımızsın" söylemiyle Lenin'in fikirlerinin Ermenistan'daki etkisi, "kalbimizdesin" sözleriyle de Lenin'e yönelik sevgi belirtilmektedir. "Zafer getirdin" söylemiyle Komünizm ideolojisinin dünyanın çeşitli yerlerinde etkin olmasında Lenin'in önemli bir rol oynadığına vurgu yapılmaktadır.

Çağrı işlevi boyutunda ele alındığında şarkıda Ermenistan'da Komünizm ideolojisinin sürmesi için Lenin'in düşüncelerinin terk edilmemesi gerektiğine yönelik algıya ulaşılabilmektedir. Şarkının "Seninle gurur duyuyoruz" sözleriyle bitirilmesi ve bunu üç defa belirtilmesiyle Ermeni halkının Lenin'e sevgi duyduğuna yönelik düşünce meydana gelmektedir.

Sonuç

Çalışmada incelenen "Lenin'e Bağlılık" şarkısında Lenin'in kült liderlik propagandası bağlamında çeşitli mesajların verildiği ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki şarkıya da ismini veren bağlılık kavramı olmuştur. Şarkıda yer alan göstergelerde, Ermeni halkının Lenin'in düşüncelerini benimsediği ve onun düşüncelerine bağlı kaldığı algısı meydana gelmektedir. Diğer yandan şarkıda Ermeni halkının Lenin'i sevdiğine yönelik de mesaj verilmiş, bu şekilde ESSC'de Lenin'in liderliğinin güçlü bir desteğe sahip olduğu düşüncesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Şarkı üzerinden Lenin liderliğinde Komünizm ideolojisinin ESSC'de etkin kıldığına ve bundan da Ermeni halkının memnun olduğuna yönelik algı meydana getirilmiştir.

Şarkıda Komünizm ideolojisi, ESSC'nin kurtuluşu olarak sunulmuş, aynı zamanda Komünizm ideolojisiyle ESSC'nin parlak bir geleceğe sahip

olacağına yönelik düşünce oluşturulmuştur. Şarkıda Komünizm ideolojisi yüceltilirken, Lenin, ESSC'de Komünizm ideolojisinin etkin kılınmasını sağlayan kişi olarak övülmüştür. Bu aşamada da Lenin, Ermeni halkına kurtarıcı olarak sunulmuştur. Şarkıda Lenin'in liderliğine yönelik de övgüye yer verilmiş, böylece Lenin'in liderliğinin Ermeni halkı nezdinde meşrulaştırılması söz konusu olmuştur. Nitekim Lenin'in başarılı bir kişi olduğuna atıfta bulunulması, Lenin'in aldığı kararların olumlu şekilde değerlendirilmesine yol açabilmektedir. Ayrıca şarkıda yer alan göstergelerde Lenin'in insancıl bir kişiliği olduğuna vurgu yapılmış, bu şekilde Ermeni halkında Lenin'e yönelik olumlu bir algı inşa edilmeye çalışılmıştır. Diğer yandan Lenin'in hayatını halkına adadığına yönelik mesaj verilmiştir. Bu şekilde Lenin'in yalnızca Rus halkının değil, aynı zamanda SSCB'yi oluşturan tüm halkların lideri olarak algılanmasına yol açılmıştır.

Genel olarak ele alındığında şarkıda Ermeni halkının Lenin'i sevdiğine, ona saygı duyduğuna ve onun fikirlerine değer verdiğine yönelik algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde şarkı üzerinden Lenin'in liderliğinin Ermeni halkı tarafından benimsediği düşüncesi ön plana çıkarılarak, Lenin'in kült liderlik propagandası gerçekleştirilmiştir. Lenin'in kült liderliğinin Ermeni halkı tarafından desteklediği mesajı üzerinden Lenin'in liderliğine yönelik oluşabilecek muhalefetin marjinalleştirilerek ortadan kaldırılması söz konusu olabilmektedir. Diğer yandan şarkıda Lenin'le Komünizm ideolojisi özdeşleştirilmiş, bu şekilde Komünizm ideolojisi Lenin'in kült liderlik propagandasının bir parçası haline getirilmiştir. Çalışma ESSC'de Lenin'in kült liderlik propagandasında müziğin rolü, "Lenin'e Bağlılık" şarkısı üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Gelecek çalışmaların farklı ülkelerde Lenin'in kült liderlik propagandasında kullanılan şarkıları veya marşları, mevcut çalışmada elde edilen bulgularla karşılaştırmalı olarak incelemesi, Lenin'in kült liderlik propagandasına ve müziğin kült liderlik propagandasındaki kullanımına ilişkin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpha History. “The Horst Wessel Song – Lyrics.” Erişim 13 Şubat 2021.
<https://alphahistory.com/nazigermany/the-horst-wessel-song-lyrics/>.
- AV Production. “Aleksandr Harutyunyan.” Erişim 11 Şubat 2021.
<https://avproduction.am/?page=person&id=532&ln=am>.
- Avcı, Özkan. “Propaganda Çeşitleri.” İçinde *İletişim ve Propaganda*, ed. Mustafa Karaca, Caner Çakı. Konya: Eğitim Yayınevi, 2018: 75-114.
- Avcı, Özkan & Caner Çakı. “Milan Nedić İktidarında Sırp Toplumunda Düşman İnşası Propagandasına Yönelik Bir İnceleme.” *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, sayı 21 (2020): 81-110.
- Barmé, Geremie. *Shades of Mao: The Posthumous Cult of the Great Leader: The Posthumous Cult of the Great Leader*. The United Kingdom: Routledge, 2016.
- Bartle, Graham. “Music Education in the Soviet Union.” *International Journal of Music Education*, no. 1 (1986): 33-37.
- Baytimur, Tuğba, Caner Çakı & Ferit Arda Arıca. “The Propaganda in Armenia of the Five-Year Development Plans Implemented in the Soviet Union.” *Review of Armenian Studies*, Issue 42 (2020): 81-102.
- Baytimur, Tuğba & Caner Çakı. “İkinci Dünya Savaşı’nda ABD’deki Yahudi Diasporasının Avrupa’daki Yahudileri Konu Alan Propaganda Pulları Üzerine İnceleme.” *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi* 11, sayı 1 (2021): 99-128.
- Brooke, Caroline. “Soviet Music in the International Arena, 1932–41.” *European History Quarterly* 31, no. 2 (2001): 231-264.
- Çakı, Caner. “Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’nde Joseph Stalin Döneminde Kullanılan Sovyet Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme.” *Ermeni Araştırmaları*, sayı 61 (2018): 271-296.
- Çakı, Caner & Mehmet Ozan Gülada. “Komünizm İdeolojisi Altında Ermeni Kadınların Propaganda Posterlerindeki Temsili.” *Ermeni Araştırmaları*, sayı 66, (2020): 49-71.

- Çalışkan, Sadık, & Mehmet Barış Yılmaz. "Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Basında Yer Alan Propaganda Posterleri Üzerinden Vladimir Lenin'in Kült Liderlik İnşası." *Ermeni Araştırmaları*, sayı 65 (2020): 75-100.
- Dündar, Gufran. "Mussolini İtalyası'nda Spor Yayıncılığı." *TRT Akademi* 4, sayı 8 (2019): 308-324.
- Erol, Ebru Gülluğ. "Nazi Almanya'sında Yayıncılık, Nazizm İdeolojisinin Yayıdığı Anti-Semitist Söylemlerin İnşası ve Kitapların Propaganda Amaçlı Kullanımı." *Türk Kütüphaneciliği* 34, sayı 4 (2020): 693-722.
- Fiske, John. *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev., Süleyman İrvan, 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2017.
- Gazi, Mehmet Ali, Caner Çakı & Mehmet Ozan Gülada. "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet Kült Lider Propagandasında Vladimir Lenin ve Joseph Stalin'in Sunumu." *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi* 1, sayı 2 (2018): 25-42.
- Gazi, Mehmet Ali, Caner Çakı, Mehmet Ozan Gülada, & Gül Çakı. "Çin Halk Cumhuriyeti Kültür Devrimi Sürecinde Okuma Alışkanlığının Propaganda Posterlerinde Sunumu." *Türk Kütüphaneciliği* 34, sayı 3 (2020): 406-431.
- Gill, Graeme. "The Soviet Leader Cult: Reflections on the Structure of Leadership in the Soviet Union." *British Journal of Political Science* 10, no. 2 (1980): 167-186.
- Gronow, Pekka. "Ethnic Music and Soviet Record Industry." *Ethnomusicology* 19, no. 1 (1975): 91-99.
- Jiosaavn. "Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı." Erişim 11 Şubat 2021. <https://www.jiosaavn.com/lyrics/anthem-of-the-azerbaijan-ssr-lyrics/Hzo9QRN0ZGI>.
- Karaburun Doğan, Derya. "Vladimir Lenin'in Kült Liderlik İnşasında Müziğin Rolü: 'Savaş Yeniden Geliyor' Propaganda Şarkısı." *İdil Sanat ve Dil Dergisi* 8, sayı 54 (2019): 155-161.
- Karaburun Doğan, Derya, Mehmet Ali Gazi & Caner Çakı. "Sovyetler Birliği'nde Milli Marşlar Üzerinden Komünizm Propagandası: Ermenistan Üzerine İnceleme." *Ermeni Araştırmaları*, sayı 67 (2020): 137-155.

- Karaca, Mustafa, Mehmet Ali Gazi & Caner Çakı. “Kore Savaşı Ekseninde ABD-Çin ilişkilerinin Çin Propaganda Posterleri Üzerinden Analizi.” *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9, sayı 2 (2020): 1142-1156.
- Keskin Yılmaz, Yasemin, Caner Çakı & Arzu. Kazaz. “Nazi Almanya’sı Döneminde Nazizm İdeolojisindeki Antisemitist Propaganda Mitlerinin Eğitime Yansıması.” *Selçuk İletişim* 13, sayı 3 (2020): 1081-1113.
- Kızılcı, Serkan, & Tamer Kavuran. “İkinci Dünya Savaşı’nda Japonya Karşıtı ABD Propaganda Posterlerinin Korku Çekiciliği Bağlamında İncelenmesi.” *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 1, sayı 3 (2019): 63-78.
- Lepherd, Laurence. “Glasnost and Perestroika in Russian Soviet Music Education.” *British Journal of Music Education* 7, no. 3 (1990): 205-212.
- Lyrics-on. “Ulusal Marşlar ve Vatansever Şarkılar ‘Giovinezza’ Şarkı Sözleri.” Erişim 13 Şubat 2021. <https://lyrics-on.net/en/1012053-giovinezza-anthem-of-fascist-italy-1924-1943-lyrics.html>.
- Lyrics Translate. “Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı.” Erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/anthem-georgian-ssr-post-stalinist-%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90.html>.
- Lyrics Translate. “Litvanya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı.” Erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/lithuanian-soviet-socialist-republic-anthem-lietuvo.html-5>.
- Lyrics Translate. “Letonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Milli Marşı.” Erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/tr/soviet-latvia-state-anthem-latvijas-psr-himna-letonya-ssc-mar%C5%9F%C4%B1.html>.
- Lyrics Translate. “Lenin’e Bağlılık Şarkısı.” Erişim 11 Şubat 2021. <https://lyricstranslate.com/sr/honoured-armenian-state-folk-song-and-dance-ensemble-jon-leninin-lyrics.html>.
- Polese, Abel & Slavomir Horák. “A Tale of Two Presidents: Personality Cult and Symbolic Nation-Building in Turkmenistan.” *Nationalities Papers* 43, no. 3 (2015): 457-478.
- Rice, Christopher. “Soviet Music in the Era of Perestroika.” In *Culture and the Media in the USSR Today*, edited by Julian Graffy, Geoffrey A. Hosking, 88-106. London: Palgrave Macmillan, 1989.

- Schwadron, Abraham A. "Music in Soviet Education." *Music Educators Journal* 53, no. 8 (1967): 86-93.
- Schwarz, Boris. "Soviet Music since the Second World War." *The Musical Quarterly* 51, no. 1 (1965): 259-281.
- Slonimsky, Nicolas. "Soviet Music and Musicians." *Slavonic and East European Review. American Series* 3, no. 4 (1944): 1-18.
- Slonimsky, Nicolas. "The Changing Style of Soviet Music." *Journal of the American Musicological Society* 3, no. 3 (1950): 236-255.
- Slusser, Robert M. "Soviet Music since the Death of Stalin." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 303, no. 1 (1956): 116-125.
- Sokoloff, Nikolai. "Symphonic Music in Soviet Russia." *The Musical Quarterly* 17, no. 2 (1931): 219-226.
- Şahan, Süleyman. "Sovyetler Birliği'nde Batı Blok'unun Radyo Yayınlarının Karikatürler Üzerinden Eleştirisi." *TRT Akademi* 5, sayı 9 (2020): 270-291.
- Türk, Mehmet Sezai, Özkan Avcı & Tuğba Baytimur. "Çin Halk Cumhuriyeti'nde Sovyet Revizyonizmi'ne Karşı Kitapların Propaganda Amaçlı Kullanımı." *Türk Kütüphaneciliği* 35, sayı 2 (2021): 159-182.
- Yılmaz, Mehmet Barış. "İkinci Dünya Savaşı'nda Japon Medyasının ABD'ye Yönelik Faaliyetleri: Tokyo Rose Radyo Yayınları Üzerine İnceleme." *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9, sayı 1 (2020): 541-563.